

18 Juridiskie pakalpojumi

Personas datu migrācijas līkločos

Ne vienmēr parāda pārdošanas gadījumā parāda pircējam ir tiesības izmantot parādnieka personas datus un informāciju, kas bijusi aizdevēja rīcībā

Parādnieka – personas datu migrācija ir iespējama, tikai pārdodot uzņēmumu, cesijas darījumos pārejai tiek pakļauti tikai prasījumi par parādu, procentiem, līgumsodiem, taču nenotiek brīva parādnieka personas datu vākšana un apstrāde, skaidro zvērināts advokāts Agris Bitāns.

To liecina personas datu aizsardzības ekspertu un juristu sacītais, taču par to, kā šāda norma tiek ievērota, praksē viedokļi atšķiras, turklāt bieži vien fiziskas personas, slēdzot līgumus, sākotnēji nemaz nepievērš uzmanību atrunām par personas datu izmantošanas un nodošanas tiesībām. Šī jautājuma nopietnību uz savas ādas jau paspējis pārbaudīt ne viens vien grūtībās nonācis kredītņēmējs, kad kredītiestādes vietā, kurai tomēr rūp sava reputācija, nākusi kāda kapitālsabiedrība ar neko neizsakošu nosaukumu, kurai svarīgāks ir parāda piedziņa, nevis reputācija.

Svarīgs ir pamats

«Svarīgs ir nianses un tas, kā parādsaistības ir mainījušas adresātu – saņēmēju,» tā uz jautājumu par to, vai patiešām, pārdodot līgumus, jaunajam ieguvējam automātiski pienākas tiesības uz visu to pašu informāciju par personas datiem,

kāda bijusi uzņēmumam, kurš slēdzis attiecīgo līgumu, atbild zvērināts advokāts Agris Bitāns. Svarīgs ir juridiskais pamats, proti, uz kāda pamata – līguma (darījuma) vai likuma – notiek nodošana. «Ja šāda līguma pāreja notiek, pārdodot uzņēmumu, to skaitā arī kā bankas kredītportfeli, piemēram, kā Swedbank iegādājās visu Latvijas Hipotēku un zemes bankas komercdaļas portfeli – ar personu kontiem, kredītiem, depozītiem utt. –, tad šādā situācijā jaunais saistību pārņēmējs iegūst visas tās pašas tiesības un arī ziņas par personām, kādas bijušas iepriekšējam,» skaidro A.Bitāns. Pilnīgi citāda situācija ir tad, ja prasījuma tiesības pēc līguma tiek nodotas citam cesijas rezultātā. «Šādā gadījumā tiek nodotas tikai prasījuma tiesības – parāds, procentlikmes, līgumsods –, taču ne pats līgums un no tā izrietošās saistības, tostarp arī tās, kas attiecas uz parādnieka personas datiem, to apstrādi

utt.» atšķirību skaidro A. Bitāns. Lai juridiski korekti šādas tiesības iegūtu, faktiski ir nepieciešams iepriekš noslēgtā līguma pārjaunojums. Otrai līguma slēdzējusei ir tiesības šādu pārjaunojumu ar prasījuma tiesību pārņēmēju neparakstīt. «Jārēķinās, ka visbiežāk par personas datu apstrādi ir parakstīta atsevišķa vienošanās vai arī pamatlīgumā pušes ir vienojušās par personas datu apstrādi, kuras cesijas gadījumā nevar tikt nodotas – pārņemtas,» skaidro A. Bitāns. Savukārt situācijā, kad kāds

telefoniski informē, ka tagad parāds jāmaksā citai personai, šādas ziņas saņēmējam ir tiesības pieprasīt rakstiskus pierādījumus, kas apliecina šādu prasījumu tiesisko pamatotību.

Paši atļauj

Tomēr bieži vien juridisko zināšanu trūkuma dēļ cilvēki paši ir devuši atļauju savu personas datu apstrādei un to vēlākai nodošanai citām personām. «Ja cilvēki rūpīgi lasītu rakstīto un vēl saprastu, ko tas īsti nozīmē, tad situācija droši vien būtu citāda,» spriež A.Bitāns. Viņš

uzskata, ka Latvijā vēl ir zema fizisku personu datu aizsardzības kultūra. Par to liecina ne tikai tas, ka fiziskas personas nezina savas tiesības attiecībā uz datu aizsardzību, bet arī tas, ka tās pašas ir gatavas dot savus personas datus citām personām, piemēram, tām, kas sola dalību bezmaksas loterijās, kur jānorāda vārds, uzvārds, personas kods, e-pasta adrese, tālrunis u.tml.

Jāņem vērā, ka aizdevumu un personas datu drošības jautājumus pamatā regulē divi atsevišķi likumi – Fizisko personu datu aizsardzības likums un Kredītiestāžu likums. «Praksē var rasties kuriozi gadījumi, kad kādas normas nonākt pret runā to praktiskas piemērošanas rezultātā, taču nedomāju, ka tas varētu būt masveidā,» atzīst A. Bitāns.

Atrunā līgumā

To, ka nereti cilvēki jūtas šokēti par savu personas datu nonākšanu svešu personu rīcībā, atzīst arī zvērināts advokāts Aivars Lošmanis. Viņš piekrit, ka cilvēki, kuri ir aizņēmušies naudu, piemēram, no bankas, ikdienā dzird tekstu par to, ka bankas ietur konfidencialitāti attiecībā uz klienta darījumiem, naudu utt. Taču kādā brīdī viņi var saskarties ar faktu, ka banka šo līgumu jau atdevusi citai personai, kurai pēkšņi ir tādas pašas tiesības uz fiziskas personas datu apstrādi kā bankai. «Viss slēpjas noslēgtajā līgumā ar banku. Kredītiestāžu likums nosaka, ka ziņas par klientu, viņa kontiem un veiktajiem darījumiem saskaņā ar rakstveida līgumu sniedzamas trešajai personai, ja šādu ziņu sniegšanai trešajai personai klients nepārprotami piekritis ar kredītiestādi noslēgtajā līgumā,» skaidro A. Lošmanis. Viņš nenoliedz, ka jautājums varētu

būt par to, vai, slēdzot līgumu, fiziskajai personai tika izskaidrots, ko tas īsti nozīmē, un vai cilvēks vispār ir pievērsis kādu uzmanību šādām atrunām. Arī citi juristi uzskata, ka problēma ir meklējama tieši faktā, ka cilvēki paši – apzināti vai ne – ir devuši tiesības nodot savus datus trešajām personām, nerēķinoties vai vienkārši neaizdomājoties par iespējamām sekām. Tas gan nenozīmē, ka šādā situācijā fiziskām personām nav nekādu tiesību attiecībā uz personas datiem.

Parādnieka piekrišana

Parāda piedziņas gadījumā kredītoram nav tiesību neierobežoti izmantot iegūtos personas datus, tostarp arī publiski pieejamos. «Piemēram, ASV tiesas jau pagājušā gadsimta vidū atzina par prettiesisku un personu aizskarošu publikāciju presē, paziņojuma izlikšanu logā uz ielas vai skaļu kliegšanu uz ielceja par to, ka kāda persona ir parādā citai personai,» tā uz lūgumu minēt kādu piemēru atbild A. Bitāns. Parādnieks aizvien saglabā Satversmē un likumos garantētās tiesības uz personisko neaizskaramību, arī personas datu aizsardzību. Tiem, kas to pārkāpi, jārēķinās, ka Datu valsts inspekcija var uzlikt naudas sodu līdz pat 10 tūkst. latiem un var tikt konfiscēti datori vai cita tehnika. «Attiecībā uz personas datu nodošanu parādu piedzinēju firmām darbojas vispārējais personas datu aizsardzības regulējums, t.i., šādas informācijas nodošana ir jāsaņāgo ar šo personu iepriekš un attiecīgi jāparedz piekrišana šādai datu nodošanai,» tā uz jautājumu, vai parādu piedzinēju rīcībā var būt ziņas par konkrēto personu un vai var tikt veikta attiecīga to apstrāde, atbild A. Bitāns.

Māris Ķirsons

» Viss slēpjas noslēgtajā līgumā ar banku, jo kredītiestāžu likums nosaka, ka ziņas par klientu, viņa kontiem un veiktajiem darījumiem saskaņā ar rakstveida līgumu sniedzamas trešajai personai, ja šādu ziņu sniegšanai trešajai personai klients nepārprotami piekritis ar kredītiestādi noslēgtajā līgumā,»

Aivars Lošmanis, zvērināts advokāts

